



Program pro rehabilitaci kognitivních funkcí u osob se závislostí na alkoholu

Mgr. Pavlína Gašparová

Zuzana Rodová, M.Sc.



1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova



|| B || PSYCHIATRICKÁ
NEMOCNICE
BOHNICE



Obecná část



Rehabilitace kognitivních funkcí

□ Proč?

- Chronické užívání alkoholu → možné strukturální a funkční změny → vznik kognitivních a behaviorálních deficitů
- Kognitivní deficit
 - Nižší zapojení do celkového procesu léčby
 - Horší dodržování režimu léčby
 - Zvýšení rizika předčasného ukončení léčby a relapsu abusu

□ Jak?

- Založena na předpokladu neuroplasticity mozku
- Zastoupení poškozených mozkových drah → vytvoření nových spojů mezi neurony → strukturální a funkční změny mozku

Zásady kognitivní rehabilitace

- ❑ **Individualita** (na základě kognitivních a psychosociálních vyšetření)
- ❑ **Intenzita** (dostatečně intenzivní; není jasné stanovisko- doba, intenzita ani frekvence)
- ❑ **Komplexnost** (trénink, edukace, kompenzační strategie a trénink praktických dovedností)

Obsah kognitivní rehabilitace

☐ Trénink kognitivních procesů

- Na základě kognitivních vyšetření
- Využívány jsou cvičení v podobě tužka-papír, počítačové programy nebo kognitivní hry
- Dodržení zásad opakování a stupňování
- Součástí také trénink metakognic
 - = schopnost uvědomovat si své kognitivní dovednosti (**sebeuvědomění**)
 - = schopnost sledovat a měnit své chování (**seberegulace**)

☐ Edukace

- Slouží k angažovanosti do procesu rehabilitace
- Výsledkem: porozumění vlastním obtížím a jejich důsledkům
- Dle schopností klienta

Obsah kognitivní rehabilitace

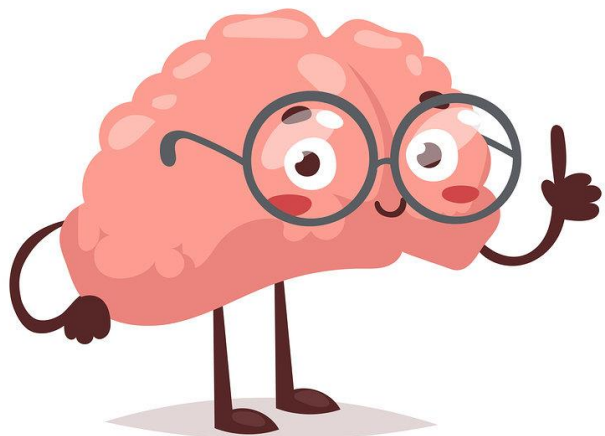
☐ Kompenzační strategie

- Umožnění překlenout či kompenzovat kognitivní deficit, tak aby se nepromítal do jeho běžných denních činností
- Dle schopností klienta

☐ Praktické dovednosti

- Důležitou součástí je aplikace kognitivních procesů do běžných denních činností

Navržený kognitivní program

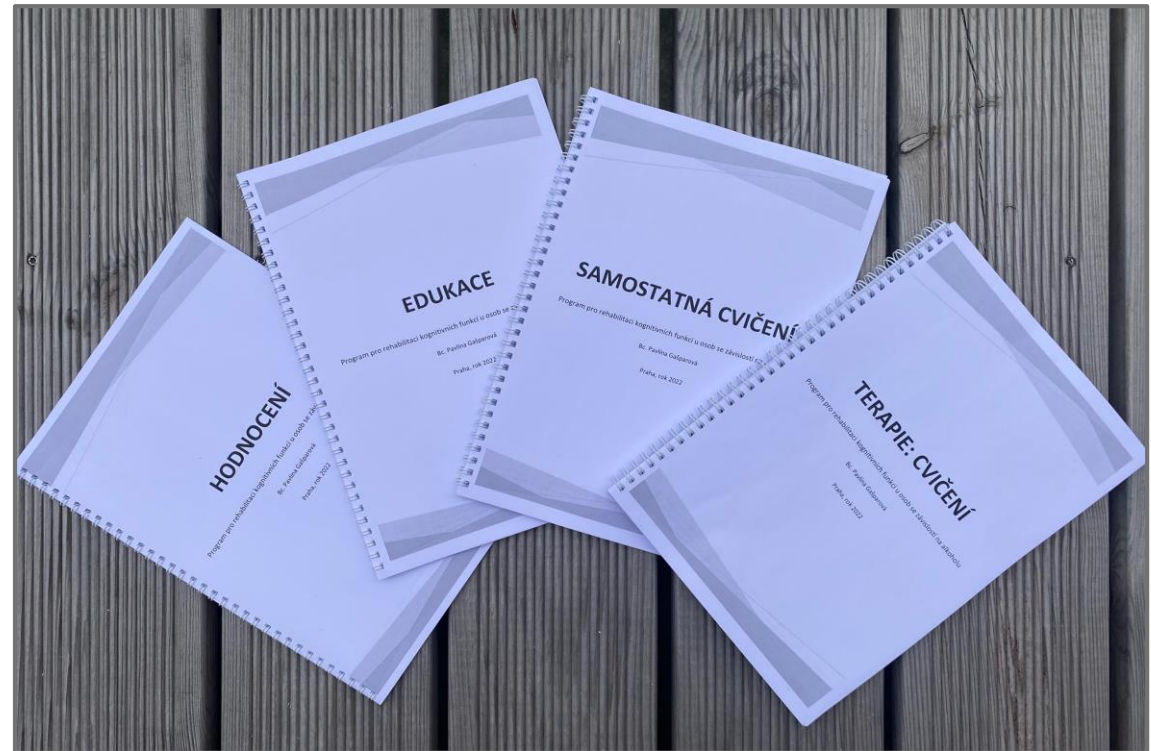


Základní informace o navrženém programu

- ❑ Vytvořen v rámci diplomové práce na magisterském studiu ergoterapie na 1. LF UK
- ❑ Inspirováno Íránským programem NECOREDA pro RHB kognitivních funkcí u osob se závislostí a knihou jak provádět trénink kognitivních funkcí: praktická příručka pro každého
- ❑ **Délka:** 8 týdnů, 16 terapií, každá terapie 40-45 minut
 - **30 minut trénink kognitivních funkcí**
 - **10-15 minut edukace** na předem stanovená témata
 - **+ samostatná cvičení** zaměřující se na jednu z trénovaných oblastí

Základní informace o navrženém programu

- 4 brožury, celkem 329 stran
 - *Cvičení: terapie* – 179 stran
 - *Samostatná cvičení* – 70 stran
 - *Edukace* – 53 stran
 - *Hodnocení* – 27 stran



Trénink kognitivních procesů

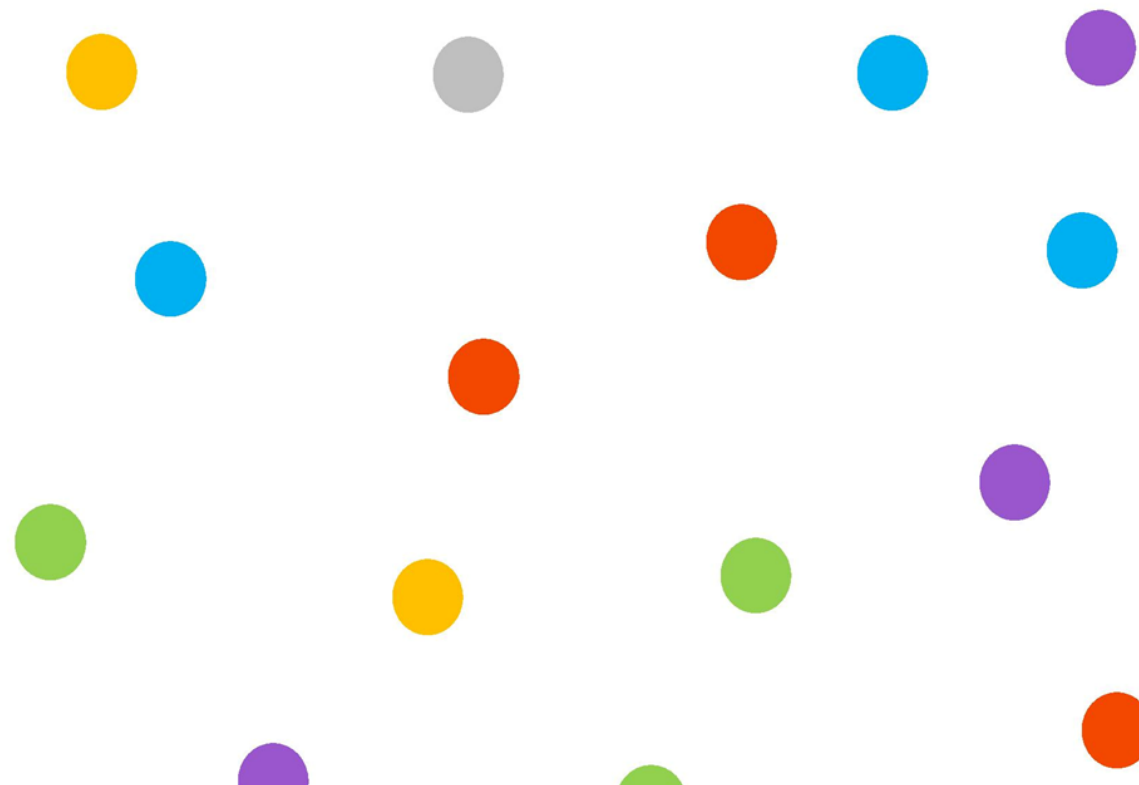
- ❑ Zaměřen na **nejčastěji** poškozené kognitivní funkce vlivem alkoholu
- ❑ Terapie uspřádány **hierarchicky** od tréninku základních kognitivních funkcí k vyšším
- ❑ Cvičení formou **tužka-papír**
- ❑ Součástí každé terapie je i zadání **samostatného cvičení**

4. CVIČENÍ – STŘÍDAVÁ POZORNOST

K

Úroveň 2: V tomto cvičení bude Vaším úkolem spojit všechny tečky na této stránce pomocí **jedné čáry**. Při spojování postupujte v pořadí vypsáném na levé straně stránky. Každou tečku můžete označit pouze 1x.

modrá
zelená
fialová
modrá
fialová
červená
oranžová
modrá
šedá
zelená
modrá
šedá
oranžová



Aplikování pravidel a principů kognitivní rehabilitace v programu

☐ Individualizace programu

- Využití standardizovaných kognitivních testů
 - Krátká neuropsychologická baterie (NUDZ, 2020)
- 4 úrovně každého cvičení

☐ Opakování a stupňování aktivit

- Rozdělení programu do dvou částí po 8 terapiích
- Zvýšení úrovně jednotlivých cvičení ve druhé části

Terapie	Paměť			Udržovaná pozornost	Verbální fluence	Zrakově -prostorové schopnosti	Exekutivní funkce	
	Krátkodobá – vizuální	Krátkodobá – akustická	Pracovní				Plánování	Řešení problémů
1.	x	x	x	x				
2.	x	x	x	x				
3.	x	x	x	x				
4.					x	x	x	x
5.					x	x	x	x
6.					x	x	x	x
7.	prakt.	prakt.	prakt.	prakt.				
8.					prakt.	prakt.	prakt.	prakt.
9.	x	x	x	x				
10.	x	x	x	x				
11.	x	x	x	x				
12.					x	x	x	x
13.					x	x	x	x
14.					x	x	x	x
15.	prakt.	prakt.	prakt.	prakt.				
16.					prakt.	prakt.	prakt.	prakt.

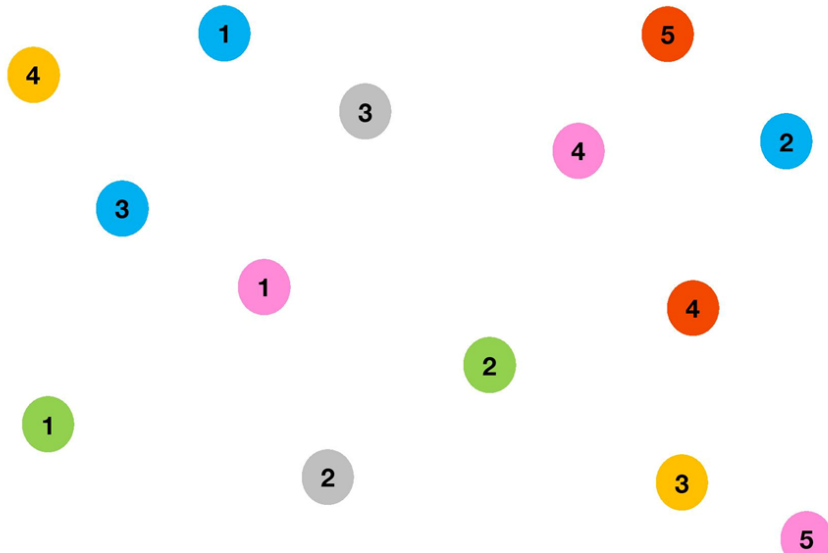
4. CVIČENÍ – STŘÍDAVÁ POZORNOST

K

Úroveň 3: V pořadí vypsáném na levé straně stránky mezi sebou spojte barevné tečky jednou čarou tak, aby byly jednotlivé barvy spojeny v číselném pořadí.

Příklad: začněte růžovou tečkou s číslem jedna, pokračujte k červené tečce s číslem jedna, dále k zelené tečce s číslem jedna, následně k růžové tečce s číslem dva (již druhá růžová tečka v pořadí), dále k modré tečce s číslem jedna (první modrá tečka v pořadí) a tak dále.

růžová
červená
zelená
růžová
modrá
zelená
červená
modrá
šedá
oranžová
šedá
červená
oranžová

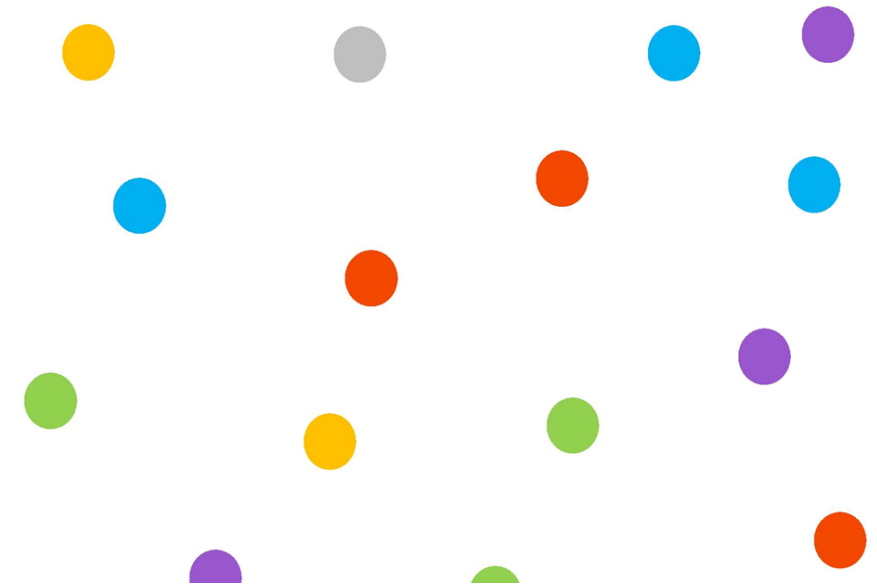


4. CVIČENÍ – STŘÍDAVÁ POZORNOST

K

Úroveň 2: V tomto cvičení bude Vaším úkolem spojit všechny tečky na této stránce pomocí jedné čáry. Při spojování postupujte v pořadí vypsáném na levé straně stránky. Každou tečku můžete označit pouze 1x.

modrá
zelená
fialová
modrá
fialová
červená
oranžová
modrá
šedá
zelená
modrá
šedá
oranžová



Aplikování pravidel a principů kognitivní rehabilitace v programu

☐ Začlenění kogn. oblastí do praktických situací

- 3 terapie základní kognitivní funkce
- 3 terapie vyšší kognitivní funkce
- 2 terapie začlenění tréninku kognitivních oblastí do praktických situací

Terapie	Paměť			Udržovaná pozornost	Verbální fluence	Zrakově -prostorové schopnosti	Exekutivní funkce	
	Krátkodobá – vizuální	Krátkodobá – akustická	Pracovní				Plánování	Řešení problémů
1.	x	x	x	x				
2.	x	x	x	x				
3.	x	x	x	x				
4.					x	x	x	x
5.					x	x	x	x
6.					x	x	x	x
7.	prakt.	prakt.	prakt.	prakt.				
8.					prakt.	prakt.	prakt.	prakt.
9.	x	x	x	x				
10.	x	x	x	x				
11.	x	x	x	x				
12.					x	x	x	x
13.					x	x	x	x
14.					x	x	x	x
15.	prakt.	prakt.	prakt.	prakt.				
16.					prakt.	prakt.	prakt.	prakt.

Samostatná cvičení

- Pacient vypracovává samostatně v době mezi terapiemi
- Zaměřená na oblasti trénované na právě proběhlé terapii
- Využíván stejný způsob stupňování obtížnosti jako pro cvičení v rámci terapie

Edukace

- 13 témat + 2 celková shrnutí
- Zpracováno v bodech na základě odborné literatury
- Pacientům předáváno ústní formou -> vyžaduje přizpůsobení sdělovaného

Zaměření edukace

1. Kognitivní funkce
2. Vliv alkoholu na mozek a kognitivní funkce
3. Vliv stavu kognitivních funkcí na léčbu
4. Vliv alkoholu na život
5. Kognitivní rehabilitace
6. Autoterapie kognitivních funkcí
7. Kompenzační strategie
8. Rovnováha aktivit ve spojitosti s kognitivními funkcemi
9. Stres a jeho vliv na kognitivní funkce
10. Strava a její vliv na kognitivní funkce
11. Pohybová aktivita a její vliv na kognitivní funkce
12. Spánek a jeho vliv na kognitivní funkce
13. Relaxace a její vliv na kognitivní funkce
14. Souhrn edukací I. část
15. Souhrn edukací II. část
16. Závěr a zhodnocení edukační části programu

Hodnocení

- Pracuje se schopností sebeuvědomění a seberegulace daného pacienta
- Zahrnuje posuzovací stupnici výkonu o pěti bodech a tabulku pro záznamy hodnocení

1. CVIČENÍ

Počáteční úroveň: ____

Oblast hodnocení	Hodnocení	
	1. část programu	2. část programu
Jak si myslíte, že cvičení zvládnete?		
Jak jste cvičení zvládli?		
Hodnocení terapeuta		

Posuzovací stupnice výkonu

5 bodů	cvičení zvládnou bez problému
4 body	cvičení zvládnou s menšími obtížemi
3 body	cvičení zvládnou pouze z části
2 body	cvičení zvládnou s pomocí terapeuta
1 bod	cvičení nezvládnou dokončit

Zdroje

- ABEYESINHE, Suranee. *Cognitive Function in the Alcohol Addiction Treatment Population*. Loma Linda, 2014. Dizertační práce. Loma Linda University.
- Alcohol Alert. National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism [online]. Rockville: National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism Publications Distribution Center, July 2001 [cit. 2021-8-31]. Dostupné z: <https://pubs.niaaa.nih.gov/publications/aa53.htm>
- Bruijnen. et al. Prevalence of cognitive impairment in patients with substance use disorder. *Drug and Alcohol Review* [online]. 2019, 38(4), 435-442 [cit. 2021-08-31]. ISSN 1465-3362. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/dar.12922>
- COPERSINO, L. Marc. Effects of cognitive impairment on substance abuse treatment attendance: predictive validation of a brief cognitive screening measure. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse* [online]. 2012, 38(3), 246-250 [cit. 2021-08-31]. ISSN 1097-9891. Dostupné z: <https://www.doi.org/10.3109/00952990.2012.670866>
- GAŠPAROVÁ, Pavlína. Ergoterapie u osob se závislostí na alkoholu v rámci hospitalizace: Návrh terapeutického programu pro rehabilitaci kognitivních funkcí. [Occupational Therapy During Hospitalization of Alcohol-dependent Persons: Proposing Therapeutic Program for the Rehabilitation of Cognitive Functions]. Praha, 2022. 88 s., 3 příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Klinika rehabilitačního lékařství. Vedoucí práce Zuzana Rodová.
- MALIA, Kit a Anne BRANNAGAN. Jak provádět trénink kognitivních funkcí: Praktická příručka pro každého. Praha: CEREBRUM – Sdružení osob po poranění mozku a jejich rodin, 2010. ISBN 978-80-904357-3-5. Dostupné také z: <https://www.erstymcr.cz/upload/pages/prirucka-jak-provadet-trenink-kognitivnich-funkcisb1vezop90.pdf>
- OSCAR-BERMAN, Marlene a MARINKOVIĆ, Ksenija. Alcohol: Effects on Neurobehavioral Functions and the Brain. *Neuropsychology review* [online]. 2007, 17(3), 239-257 [cit. 2021-07-22]. ISSN 1753-6660. Dostupné z: <https://www.doi.org/10.1007/s11065-007-9038-6>.

Zdroje

- SMERALDI, C. et al. Testing three theories of cognitive dysfunction in alcohol abuse. *Journal of Psychopathology* [online]. 2015, 21, 125-132 [cit. 2021-07-23]. ISSN 2499-6904. Dostupné z: <https://www.jpsychopathol.it/article/testing-three-theories-of-cognitive-dysfunction-in-alcohol-abuse/>
- STAVRO, Katherine, PELLETIER, Julie a POTVIN, Stéphane. Widespread and sustained cognitive deficits in alcoholism: a meta-analysis. *Addiction Biology* [online]. 2012, 18, 203-213 [cit. 2021-07-23]. ISSN 1369-1600. Dostupné z: <https://www.doi.org/10.1111/j.1369-1600.2011.00418.x>
- STRAKOVÁ et al. *Krátká neuropsychologická baterie (KNB): Manuál* [online]. 1. vyd. Praha: Národní ústav duševního zdraví, 2020. ISBN 978-80-87142-39-4. Dostupné z: <https://forms.nudz.cz/fill/default/MONTpOulmVMu6IY>

Děkujeme za pozornost

gasparova.pavlina@gmail.com

zuzana.rodova@lf1.cuni.cz

